

12. Кудрявцев Ю. В. Нормы права как социальная информация. – М. : Юридическая литература, 1981. – 144 с.
13. Ильин И. А. Теория права и государства / под ред. и с предисл. В. А. Томсинова. – М. : Зерцало, 2003. – 400 с.
14. Попов С. Н. Различие правовой эмотивности (права) и нормативной рациональности (закона) // Философские дескрипты : сборник статей. – Барнаул: Издательство Алтайского государственного университета, 2002. – С. 213-230.
15. Рабинович П. М. Право как явление общественного сознания // Известия ВУЗов. Правоведение. – 1972. – № 2. – С. 106-116.
16. Алексеев С. С. Социальная ценность права в советском обществе. – М. : Юридическая литература, 1971. – 223 с.
17. Ивин А. А. Некоторые проблемы теории деонтических модальностей // Логическая семантика и модальная логика. – М. : Наука, 1967. – С. 194 - 218.
18. Бурлай Е. В. Нормы права и правоотношения в социалистическом обществе. – Киев: Наукова думка, 1987. – 91 с.
19. Мурашко Л. О. Начальные виды социальной нормативности // Журнал российского права. – 2002. – № 2. – С. 83 – 95.

УДК 349.3:364:172

*Шумна Л. П., Чернігівський державний інститут
права, соціальних технологій та праці*

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Система заходів, необхідних для реалізації на практиці принципу соціальної справедливості надання соціальних послуг, має включати: оцінку доходів і матеріального становища одержувача послуг; виявлення причин, внаслідок яких дана особа потрапила у складні життєві обставини; підбір індивідуального пакету соціальних послуг; оцінку ефективності наданої допомоги на підставі системи зворотного зв'язку

Система мер, необходимых для реализации на практике принципа социальной справедливости оказания социальных услуг, должна включать: оценку доходов и материального положения получателя услуг; выявление причин, вследствие которых данное лицо попало в сложные жизненные обстоятельства; подбор индивидуального пакета социальных услуг; оценку эффективности оказываемой помощи на основании системы обратной связи

The system measures necessary for putting into practice the principle of social justice, social services, must include: assessment of income and material conditions

of the recipient of services; identify the reasons due to which the person fell into the difficult life circumstances; the selection of individual social security services; evaluate the effectiveness of aid on the basis of the feedback system

Соціальна справедливість є загальновизнаною цінністю сучасного демократичного суспільства, що закріплена в документах світової спільноти, зокрема в Міжнародних пактах ООН [1, с. 211]. В реалізації соціальної політики держави вона виступає як ключовий принцип. Розглядувана категорія як етична є соціально-психологічним сприйняттям принципів і форм організації суспільства, що відповідають інтересам людей і соціальних груп, тобто узагальненою моральною оцінкою суспільних відносин.

Розробка теорії принципу соціальної справедливості може стати основою вибору механізмів реалізації соціальної політики держави в галузі надання соціальних послуг. Адже за ст. 3 Закону України «Про соціальні послуги» [2] надання соціальних послуг ґрунтується, в тому числі і на принципі соціальної справедливості. Держава гарантує особам, які перебувають у складній життєвій ситуації, можливості отримання соціальних послуг на підставі принципу соціальної справедливості незалежно від статі, раси, національності, мови, походження, віросповідання, місця проживання тощо.

Соціальна справедливість – це і узагальнена моральна оцінка суспільних відносин, і один з основних загальнолюдських соціальних ідеалів, конкретне розуміння і зміст якого змінювалося протягом історії, і сьогодні немає єдиного тлумачення. При визначенні соціальної справедливості найчастіше її співвідносять із соціальною рівністю, і в цьому контексті соціальна справедливість розуміється як міра рівності і нерівності в розподілі матеріальних і духовних благ у суспільстві, статусів і влади, а також у життєвому положенні різних суспільних груп [3, с. 43].

Механізми такого розподілу по-різному бачаться прихильникам різних політичних доктрин.

Консервативна традиція виходить із категоричного невизнання іншого принципу розподілу, крім ринкового. Вільне суспільство не допускає встановлення моделей розподілу, оскільки це веде до втручання в права людини й обмеженню її волі. Ліберали визнають необхідність державного втручання в розподіл. У свою чергу марксизм вбачав у соціальній справедливості знищення приватної власності і реалізацію принципу розподілу за працею.

Якщо розглядати справедливість у контексті теорії економіки добробуту, то справедливим можна було б вважати рівноправний розподіл, тобто жоден із суб'єктів суспільства не претендує на товарний набір іншої особи на користь власному товарному набору. Егалітаристська

концепція соціальної справедливості передбачає отримання рівних благ для всіх членів суспільства, тоді як роулсіанський погляд, в якому максимізується корисність найменш забезпечених членів суспільства, спрямований на досягнення більш високого абсолютного рівня життя найбільш бідними членами суспільства. При розгляді утилітарного погляду на соціальну справедливість максимізується загальна корисність всіх членів суспільства в залежності від їх функцій.

На думку А. Гриненка, українське суспільство, якому була нав'язана егалітаристська концепція соціальної справедливості, у значній своїй більшості не сприймає філософію індивідуалізму і ринкові принципи справедливості. Для реалізації економічних реформ в таких умовах необхідний пошук компромісу, який відповідає національним особливостям і духовному настрою суспільства [1, с. 216]. Концептуальні погляди на соціальну справедливість в українському суспільстві, що мають тенденцію до європеїзації, протистоять переважаючому в вітчизняній економічній свідомості азійському типу етики бізнесу, якому характерна неоднозначність сприйняття питань соціальної відповідальності [4, с. 301].

У той же час, відповідно до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [5] соціальне страхування громадян України здійснюється за принципом солідарності та субсидування. Даний принцип передбачає взаємну допомогу всіх учасників системи соціального захисту. Така взаємодопомога реалізується у вигляді перерозподілу коштів між різними соціально-економічними та соціально-демографічними групами населення.

Можна виділити три ключових моменти цього принципу:

1. Соціальна солідарність забезпечується об'єднанням різних ризиків при однакових страхових внесках.

2. Соціальна солідарність передбачає інтертемпоральний (між-часовий) перерозподіл. Мова йде про так званий договір поколінь, згідно з яким відбувається перерозподіл прибутків від працездатних молодих до непрацездатних старих членів суспільства.

3. Соціальна солідарність є основою інтерперсонального (міжособистісного) перерозподілу. В даному разі перерозподіл прибутків здійснюється: між найбагатшими й найбільш бідними соціальними групами; безпосередньо між застрахованими суб'єктами; між застрахованими й незастрахованими учасниками системи соціального захисту.

Притримуємось позиції, що на сучасному етапі розвитку нашого суспільства актуальною є не проблема вирівнювання рівня споживання всіх груп, а, по-перше, можливостей саморозвитку і, по-друге, рівня винагороди за рівноякісну працю в суспільному виробництві [6, с. 249].

У даному контексті доцільно розглянути тезу, проголошену головним змістом соціалістичної справедливості за часів соціалізму. Таким змістом вважалась реалізація принципу: «від кожного – за здібностями, кожному – за працею» [7]. Певна доречність цієї тези зберігається і для соціально-орієнтованої ринкової економіки. У сучасних умовах її можна перефразувати: чим більше користі суспільству від індивіда, тим більшу кількість власних потреб такий індивід може задовольнити.

В сучасній літературі один із перших деідеологізованих підходів до проблем соціальної та етичної корисності запропонував не представник академічної науки (філософії, соціології), а німецький інженер-дослідник – Талаулік Тиль, що характеризує не лише наукову, але і практичну значущість даного дослідження. Ним в якості загальних принципів соціальної справедливості в управлінні компанією пропонуються наступні: принцип правової допустимості, принцип економічної доцільності, а також принцип соціальної і етичної корисності. Вони примушують правління компанії дотримуватися в своїй діяльності законів, що діють, прагнути по можливості досягати господарських цілей і керуватися соціальними і моральними вимогами. У порядку перерахування цих трьох принципів знижується міра їх конкретизації, а тому відповідно зменшується можливість юридичного контролю [8]. При цьому, основною проблемою визначення принципів корисності буде не стільки низький рівень їх конкретизації, скільки відсутність загальних засад, за допомогою яких можна виміряти принципи соціальної та етичної корисності, адже для різних ментальних, релігійних і навіть просто ціннісних орієнтацій індивіда реалізація перелічених принципів матиме власну інтерпретацію. Повністю погоджуємося із необхідністю домінування принципів правової допустимості та економічної доцільності, хоч і усвідомлюємо дискусійність зв'язку між правом та етикою. Т. Тиль для конкретизації принципів соціальної та етичної справедливості пропонує використовувати три додаткових принципи – доповнюваності, ціннісної орієнтації та людського достоїнства [8].

Таким чином, очевидним є факт нематеріальності підходів до розуміння соціальної справедливості. Вона існує як деякий феномен суспільної свідомості (правовий, релігійний, моральний, економічний). Ця категорія закріплюється в суспільній думці, що фіксує соціальну справедливість як винагороду і визнання за працею, забезпечення усім мінімального соціально гарантованого рівня і якості життя, рівний доступ до соціальних благ (отримання освіти, збереження здоров'я), інформації, культурних цінностей та ін.

Реалізація принципу соціальної справедливості в суспільстві означає, що при цьому здійснюється справедливий: розподіл діяльності;

розподіл доходів; розподіл праці; розподіл соціальних благ (прав, можливостей, влади); розподіл винагород, визнань; розподіл рівня та якості життя; розподіл інформації та культурних цінностей.

Одним із втілень принципу соціальної справедливості у царині надання соціальних послуг є надання останніх як за плату, так і безоплатно. За ст. 7 Закону України «Про соціальні послуги» безоплатні соціальні послуги державними та комунальними суб'єктами в обсягах, визначених державними стандартами соціального обслуговування, надаються: громадянам, які не здатні до самообслуговування у зв'язку з похилим віком, хворобою, інвалідністю і не мають рідних, які повинні забезпечити їм догляд і допомогу; громадянам, які знаходяться у складній життєвій ситуації у зв'язку з безробіттям і зареєстровані в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, стихійними лихами, катастрофами, які є біженцями внаслідок збройних та міжетнічних конфліктів, якщо середньомісячний сукупний дохід цих осіб нижче встановленого прожиткового мінімуму; дітям та молоді, які знаходяться у складній життєвій ситуації у зв'язку з інвалідністю, хворобою, сирітством, безпритульністю, малозабезпеченістю, конфліктами і жорстоким ставленням у сім'ї. Порядок же регулювання тарифів на оплату соціальних послуг встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Соціальна справедливість як принцип надання соціальних послуг суміжна з принципами:

1) орієнтованості на задоволення потреб отримувачів послуг. Види, форми та обсяг соціальних послуг мають відповідати індивідуальним потребам людей, які опинилися у складних життєвих обставинах;

2) адресності надання послуг. Вона є проявом галузевого принципу диференціації умов і норм соціального забезпечення [9, с. 219].

Система заходів, необхідних для реалізації на практиці принципу соціальної справедливості надання соціальних послуг, має включати:

а) оцінку доходів і матеріального становища одержувача послуг; б) виявлення причин, внаслідок яких дана особа потрапила у складні життєві обставини; в) підбір індивідуального пакету соціальних послуг; г) оцінку ефективності наданої допомоги на підставі системи зворотного зв'язку.

Література:

1. Гриненко А. М. Соціальна політика : навч. посіб / А. М. Гриненко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2009. – 540 с.
2. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 р., № 966-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358.
3. Вагимов З. К. Проблема социальной справедливости, равенства и неравенства людей, их нищеты и бедности / З. К. Вагимов // Вызовы современности и ответственность философа: Материалы

- «Круглого стола», посвященного всемирному Дню философии / под общ. ред. И. И. Ивановой. – Бишкек, 2003. – С. 43 – 53.
4. Пахомов Ю. Н. Пути и перепутья современной цивилизации / Ю. Н. Пахомов, С. Б. Крымский, Ю. В. Павленко. – К. : Благотворительный Фонд содействия развитию гуманитарных и экономических наук «Международный деловой центр», 2008. – 333 с.
 5. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р., № 16/98-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 121.
 6. Социальные ориентиры обновления: общество и человек / под общ. ред. Т. И. Заславской. – М. : БЕК, 2009. – 448 с.
 7. Ролз Дж. Теория справедливости / Джон Ролз; науч. ред. В. В. Целищев; [пер. с англ. В. В. Целищева при участии В. Н. Карповича и А. А. Шевченко]. – Новосибирск: Изд-во Новосибирского ун-та, 1995. – 534 с.
 8. Талауликар Т. Принцип социальной и этической полезности в управлений предприятием [Електрон. ресурс] / Тиль Талауликар // Проблемы теории и практики управления. – 2008. – № 3. – Режим доступа: <http://vasilieva.narod.ru/ptpu/13399.htm>
 9. Лушников М. В. Государство, работодатели и работники: история, теория и практика правового механизма социального партнерства (сравнительно-правовое исследование) / М. В. Лушников. – Ярославль: Подати, 1997. – 224 с.

УДК 343.8

Ягунов Д. В., НУ «ОЮА»

СОЦІАЛЬНІ ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО МОНІТОРИНГУ В СУЧАСНИХ ПЕНАЛЬНИХ ПРАКТИКАХ

Стаття присвячена дослідженню електронного моніторингу як одного з сучасних кримінально-правових заходів. Не зважаючи на його розповсюдженість в сучасних пенальних практиках, електронний моніторинг все одно характеризується новизною та незвичайністю, особливо у порівнянні з іншими, більш традиційними кримінально-правовими заходами. Досліджуються соціальні, кримінологічні, філософські та етичні проблеми широкого впровадження електронного моніторингу.

Статья посвящена исследованию электронного мониторинга как одного из современных уголовно-правовых мер. Несмотря на его распространенность в современных пенальных практиках, электронный мониторинг все равно